МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Кузнєцова Л.В. _____
“___”_____2017 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності “Фінанси і кредит”

за темою:

ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

Виконавець
студент кредитно-економічного факультету
Коломия Тарас Олегович
(прізвище, ім’я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник
к.е.н., ст. викладач
(науковий ступінь, вчене звання)
Гайдукович Д.С.
(прізвище, ім’я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

Зміст

ВСТУП…….....3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ.....5
1.1. Поняття та класифікація кредитного ризику 5
1.2. Регулювання кредитого ризику банків України.....19
Висновки до Розділу 1.....26
РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ.....27
2.1. Тенденції розвитку кредитної діяльності банківської системи.....27
2.2. Оцінка структури ризиків банківської системи України.....38
2.3. Ризик та прибутковість банківського кредитування: оцінка взаємозв’язків.....45
Висновки до Розділу 2.....51
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ.....53
3.1. Світовий досвід вдосконалення методів управляння кредитним ризиком.....53
3.2. Напрями управління кредитним ризикм в банківській системі України.....62
Висновки до Розділу 3.....71
ВИСНОВКИ.....72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....75

ВСТУП

Оскільки кредитування традиційно є найбільш динамічним та найприбутковішими для банку видом операцій, воно пов’язане з високим рівнем ризику, що залежать від впливу значної кількості факторів та дій контрагентів, котрі точно передбачити неможливо. Тому у сучасних ринкових умовах проблема банківських кредитних ризиків набуває особливого значення.

Зазначений аспект обумовив необхідність розробки банками ефективного кредитного ризик-менеджменту, аналізу сутності кредитного ризику, визначення факторів, які на нього впливають, а також системи оцінки такого ризику. Як свідчить практика, існує велика кількість методів оцінки кредитного ризику, але через низку об’єктивних та суб’єктивних причин (недостатня кваліфікованість ризик-менеджменту, неналежний рівень теоретичних та методологічних основ управління кредитним ризиком та ін.) банк не в змозі їх використати і тим самим захистити себе від ризику, що свідчить про актуальність обраної теми.

Актуальність досліджуваної проблеми підтверджується й тим, що даному питанню присвячена значна кількістю наукових праць, в яких з різною мірою повноти висвітлені основні аспекти сутності кредитних ризиків банку, їх класифікація, підходи до управління та оцінки. Зокрема, проблематикою ризиковості кредитних операцій займалися: І.В.Сало [34], А.О.Єпіфанов, Т.А.Васильєва, С.М.Козьменко [15, 37], Я.Я.Благодир [6], Л.А.Бондаренко [7], О.А.Криклій, Н.Г.Маслак[22], О.М.Притоманова [28], В.А.Фурсова [39], Н.В.Хохлов [40] та ін.

Метою роботи є визначення сутності кредитного ризику, дослідження методів його управління та пошук сучасних науково обґрунтованих способів оцінки кредитних ризиків з метою мінімізації їх негативного впливу на банк.

Реалізація даної мети зумовила необхідність постановки та вирішення наступних завдань:

– з’ясувати економічну сутність поняття «кредитний ризик», дослідити існуючі класифікації кредитного ризику банківської діяльності;

– виявити та систематизувати фактори впливу та причини виникнення кредитного ризику банку;

– здійснити аналіз поняття «управління кредитним ризиком»,

- комплексно дослідити елементи системи управління ризиком, визначити етапи проведення процесу управління, вивчити основний механізм проведення оцінки кредитного ризику як ключової ланки етапу управління ризиками в банку;

– провести аналіз ринку кредитування в Україні та кредитних ризиків українських банків;

– визначити місце кредитного ризику в системі ризиків банку

- оцінити взаємозв’язок між ризиком та рентабельністю

Об’єктом дослідження є процес оцінки кредитного ризику банківської діяльності.

У свою чергу, предметом виступають теоретико-методичні засади та інструментарій здійснення оцінки кредитного ризику.

У процесі написання роботи застосовувалися такі загально- та конкретно-наукові методи дослідження, як аналіз та синтез (при з’ясуванні сутності понять); індукція, дедукція (при виявленні причин виникнення та дослідженні впливу факторів на ступінь кредитного ризику банку); групування (при класифікації кредитних ризиків); економічний аналіз (при оцінці динаміки та структури основних показників діяльності банківської системи); графічний аналіз (при побудові графіків та рисунків); табличний метод (при формуванні таблиць з основними аналітичними даними); конкретизація, порівняння тощо.

Теоретико-інформаційну базу дослідження становлять банківське законодавство, інструкції та положення НБУ, підручники, навчальні посібники, монографії, статті з періодичних видань, статистичні дані НБУ тощо.

Висновки до Розділу 3

Змістовно оцінка кредитного ризику індивідуального позичальника визначається його кредитоспроможністю. Українські банки оцінюють фінансовий стан (кредитоспроможність) своїх клієнтів на основі рекомендацій НБУ. Щодо методів оцінювання портфельного кредитного ризику банку, то нині виділяють: аналітичний метод, коефіцієнтний метод, статистичний метод та метод VaR (Value-at-Risk). У цілому ж кожен із проаналізованих методів оцінки, як сукупного, так і індивідуального ризику кредитної операції має свої переваги та недоліки, тому вибір того чи іншого методу оцінки, є запорукою успішного втілення кредитної політики банку та отримання належного рівня прибутку.

Розвиток банківської системи України останніми роками характеризувався високими темпами росту кредитних операцій. Звичайно із зростанням обсягів кредитування відбувається й збільшення об'ємів проблемних кредитів, під які банки формують резерви. Зокрема за 5 останніх років частка прострочених кредитів у обсязі кредитного портфеля зросла в 4,5 разів, а співвідношення резервів та кредитного портфеля – в понад 3 рази, що свідчить про зростання рівня кредитного ризику банків. Найбільший обсяг резервів банки формують під кредитні операції з юридичними особами, тобто вони оцінюють такі кредити як більш ризикові.

На практиці ще одним методом адекватної та неупередженої оцінки кредитоспроможності позичальників є використанням послуг національних та міжнародних рейтингових агентств. В Україні кредитні рейтинги мають переважно найбільші банки.

ВИСНОВКИ

Отже, враховуючи особливості швидкого розвитку банківської системи України та постійне розширення коло банківських послуг, необхідно відзначити, що кредитування залишається основною операцією для банків, тому кредитний ризик є домінуючим серед інших банківських ризиків. А, отже, проблема зниження кредитного ризику дуже важлива сьогодні.

Під кредитним ризиком банк має на увазі існуючий або потенційний ризик для прибутку і капіталу банку, який виникає внаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань реалізувати умови кредитного договору. У цілому кредитний ризик – це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів (позичальників) виконувати свої зобов’язання або недоотримання доходу на вкладений капітал внаслідок впливу різноманітних чинників. Кредитний ризик необхідно розуміти не лише у вузькому значенні, а й у широкому, тобто кредитний ризик і для позичальника, і для кредитора.

Розширена класифікація кредитного ризику сприяє кращому розумінню його економічного змісту та подальшому ефективному управлінню ним, тому нині існує велика кількість різноманітних видів кредитних ризиків.

Ступінь дії кредитного ризику на діяльність банку залежить від дії багатьох факторів зовнішнього та внутрішнього щодо банку середовища. Такі чинники можуть по-різному впливати на діяльність банків, але найчастіше банк зазнає негативних впливів.

З метою мінімізації негативних впливів кредитних ризиків банки здійснюють їх регулювання. Регулювання кредитних ризиків банків – це послідовний процес прийняття ефективних рішень щодо впливу на ризикотворчі чинники, що здійснюється на рівні центрального банку і на рівні комерційних банків з метою утримання прийнятого рівня кредитних ризиків для досягнення стратегічних завдань банківської діяльності. Це досить складнийпроцес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх

величини, здійснює їх моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків.

Дуже важливим етапом процесу управління є оцінка кредитного ризику, що здійснюється для подальшого його моніторингу та контролю. Адекватно та достовірно оцінити кредитний ризик – складне завдання. Для зручності оцінки кредитних ризиків їх розділяють на індивідуальні та портфельні.

На сьогоднішній день не існує єдиної методики оцінки кредитних ризиків, яка б точно й в повні мірі відображала усю ступінь ризиковості кредитної операції та враховувала як кількісні, так і якісні фактори впливу.

Проте використання досвіду іноземних банків полегшує створення власної комплексної системи оцінки ризиків. Хоча всі закордонні моделі потребують модифікації та пристосування до вітчизняних умов і не можуть бути застосовані у «чистому» вигляді.

Змістовно оцінка кредитного ризику індивідуального позичальника визначається його кредитоспроможністю. Українські банки оцінюють фінансовий стан (кредитоспроможність) своїх клієнтів на основі рекомендацій НБУ. Щодо методів оцінювання портфельного кредитного ризику банку, то нині виділяють: аналітичний метод, коефіцієнтний метод, статистичний метод та метод VaR (Value-at-Risk). У цілому ж кожен із проаналізованих методів оцінки, як сукупного, так і індивідуального ризику кредитної операції має свої переваги та недоліки, тому вибір того чи іншого методу оцінки, є запорукою успішного втілення кредитної політики банку та отримання належного рівня прибутку.

Розвиток банківської системи України останніми роками характеризувався високими темпами росту кредитних операцій. Звичайно із зростанням обсягів кредитування відбувається й збільшення об’ємів проблемних кредитів, під які банки формують резерви. Зокрема за 5 останніх років частка прострочених кредитів у обсязі кредитного портфеля зросла в 4,5 разів, а співвідношення резервів та кредитного портфеля – в понад 3 рази, що свідчить про зростання рівня кредитного ризику банків. Найбільший обсяг резервів банки формують під

кредитні операції з юридичними особами, тобто вони оцінюють такі кредити як більш ризикові.

На практиці ще одним методом адекватної та неупередженої оцінки кредитоспроможності позичальників є використанням послуг національних та міжнародних рейтингових агентств. В Україні кредитні рейтинги мають переважно найбільші банки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Финансовый опрос. Режим доступу: http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1409877-rejting-ukrainskih-bankov-2017 [Електронний ресурс].Аналіз банків України: огляди, графіки, факти [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://bankografo.com/analiz-bankiv.

2. Аналіз банківської діяльності [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ; ред. А. М. Герасимович. – К.: КНЕУ, 2005. – 599 с.

3. Андросова, О.Ф. Чинники формування кредитних ризиків та їх наслідки для банківської системи України в умовах фінансової кризи [Текст] / О.Ф. Андросова, І.В. Михайлова // Вісник Запорізького національного технічного університету. – Запоріжжя, – 7с.

4. Асамбаев, Н. Оценка, анализ, измерение и управление рисками [Текст] / Н. Асамбаев // Управление риском. – 2002. – № 1. – С. 9–18.

6. Постанова Правління Національного банку України №351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 15.06.2016 [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16.

7. Бондаренко, Л.А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку [Текст] : автореф дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Л. А. Бондаренко. – К. : КНЕУ, 2007. – 23 с.

8. Боронос, В.Г. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України [Текст] / В.Г.Боронос, О.О. Влізько // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2015. – № 1. – С. 182-187.

9. Бугель, Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем [Текст] / Ю. Бугель // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2(27).— С.157

10. Верхуша, Н. П. Ефективність управління кредитним ризиком як основа довгострокової конкурентоспроможності банку [Текст] / Н. П. Верхуша// Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика: збірник тез доповідей V

Міжнародної науково - практичної конференції (27-28 травня 2016 р.) : у 2 т./ Держ. вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2016. – Т. 2. – С. 49-50.

11. Глущенко, В. В. Фінансові ризики комерційного банку [Текст] / В. В. Глущенко, А. І. Граділь. – Х. : ХНУ, 2015 – 202 с.

12. Дані фінансової звітності банків [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Національного банку України.

13. Дані фінансової звітності ПАТ КБ «Банк Восток»» [Електронний ресурс]

14. Економічна енциклопедія [Текст] : у 3-х т. / ред. С. В. Мочерний. – К. : "Академія", 2015. – Т. 2. – 848 с.

15. Єпіфанов, А. О. Операції комерційних банків [Текст] : навч. посіб. / А.

О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : «Університетська книга», 2007. – 523 с.

16. Значення економічних нормативів [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Національного банку України

17. Ибраимова, А. Управление кредитным риском коммерческого банка в современных условиях [Текст] / А. Ибраимова // Проблемы материальной культуры. – (Серия «Экономические науки»). – С. 43–46.

18. Кабушкин, С. Н. Управление банковским кредитным риском [Текст] : учебн. пособ. / С. Н. Кабушкин. – М. : Новое издание, 2014. – 336 с.

19. Квасова, Т. А. Кредитный риск и оценка кредитоспособности заемщика – предприятия малого бизнеса [Текст] / Т. А. Квасова // Банковские услуги. – 2016. – № 7. – С. 20-26.

20. Корнилюк, Р. Рейтинг проблемності кредитних портфелів – 2015 [Електронний ресурс] / Р.Корнилюк, Є.Шпитко // Реальна економіка

21. Кредитні рейтинги [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Національного рейтингового агентства «Рюрик».

22. Криклій, О.А. Управління кредитним ризиком банку [Текст] монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 86 с.

23. Ларіонова, К.Л. Теоретичні засади дослідження поняття та сутності кредитних ризиків банківської діяльності [Текст] / К.Л. Ларіонова, Гаращук О.М. // Наука й економіка. – 2009. – № 4 (16). – т.1. – С.74.

24. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [Електронний ресурс] : постанова Правління Національного банку України від

25. Поглиблений кількісний аналіз кредитоспроможності позичальника як засіб зниження кредитного ризику [Текст] / В. Вітлінський, Г. Великоіваненко, Наконечний, О. Пернарівський // Банківська справа.

26. Потійко, Ю. Теорія та практика управління різними видами ризиків у комерційних банках [Текст] / Ю. Потійко // Вісник НБУ. – 2014. – № 4. – С. 58–62.

27. Прийдун, Л.М. Торетичні аспекти визначення сутності кредитного ризику банку [Текст] / Л.М. Прийдун // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, – 11с. Притоманова, О.М. Моделювання кредитного ризику комерційного банку на основі нейронечітких технологій [Текст] : автореф. дис. …канд. екон. наук: спец. 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання» / О.М. Притаманова. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2013. – 20 с.

29. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс

30. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс].

31. Раєвська, Т. Практичні підходи до оцінки ризиків у діяльності банків [Текст] / Т. Раєвська // Вісник НБУ. – 2015. – № 8. – С. 9–14.

32. Рейтингові агентства [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

33. Риск-менеджмент инноваций [Текст] : монография / Т. А. Васильева, О. Н. Диденко, А. А. Епифанов [и др.]. – Сумы : Деловые перспективы.

34. Сало, І. В. Фінансовий менеджмент банку [Текст] : навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : «Університетська книга», 2007. – 314 с.

35. Серебрякова, Е.А. Управление кредитными рисками коммерческого банка [Текст] / Е. А. Серебрякова // Вестник СевКавГТУ. – 2013. – № 3 (11). – С. 110–114.

36. Слобода, Л. Я. Дослідження факторів кредитних ризиків банків [Текст] / Л. Я. Слобода // Регіональна економіка. – 2015. – № 1. – С. 125-135.

37. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283 с.

38. Фаюра, Н.Д. Сутність та фактори виникнення кредитних ризиків [Текст] / Н.Д. Прийдун, В.В. Яременко // Вісник Вінницького національного аграрного університету. – Вінниця, – 5 с.

39. Фурсова, В. А. Управління фінансовими ризиками в комерційних банках України [Текст] : автореф. дис. … канд. екон. наук : «Організація управління, планування й регулювання економікою» / В.А.Фурсова. – Х. : ХНУ, 2006. – 22 с.

40. Хохлов, Н. В. Управление риском [Текст] : учеб. пособ. / Н. В. Хохлов. – М. : Юнити-Дана, 2013. – 239 с.

41. Цисарь, И. Ф. Оптимизация финансовых портфелей коммерческих банков, страховых компаний, пенсионных фондов / И. Ф. Цисарь. – М. :Дело, 1998.

42. Грошово-кредитна статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1 - офіційний сайт НБУ.

43. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 - офіційний сайт НБУ.